



.....

SPRÁVA O STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY V ROKU 2021



ENVIRONMENTÁLNA VÝCHOVA A VZDELÁVANIE V KAŽDOM VEKU

STRATEGICKÉ DOKUMENTY

Politika pre oblasť environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu (EVVO) sa v Slovenskej republike odvíja od viacerých strategických dokumentov prijatých na národnej aj medzinárodnej úrovni. Najkomplexnejším medzinárodným dokumentom je **Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj (Agenda 2030)** schválená valným zhromaždením OSN.

Téma environmentálnej výchovy a vzdelávania v každom veku je zastrešená v **Stratégii environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 (Envirostratégia 2030)**. Nastavuje ciele a úlohy pre zefektívnenie systému formálnej aj neformálnej environmentálnej výchovy, ako aj vzdelávania a osvetu pre udržateľný rozvoj. Prioritným cieľom je vedenie obyvateľstva k zodpovednej spotrebe a ochrane

prírody, ako aj zlepšovanie environmentálneho povedomia prostredníctvom kultúrneho a prírodného dedičstva a cestovného ruchu.

Dôležitým východiskovým dokumentom naďalej zostáva aj **Rezortná koncepcia environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu do roku 2025 (RK EVVO)**, ktorej hlavným cieľom je vytvorenie uceleného systému environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu v rezorte životného prostredia. Naplnenie hlavného cieľa RK EVVO je realizované prostredníctvom piatich čiastkových cieľov, ich opatrení a aktivít, ktoré majú viesť identifikované cieľové skupiny ku komplexnému pochopeniu vzájomných vzťahov medzi človekom a starostlivosťou o životné prostredie.

ENVIRONMENTÁLNA VÝCHOVA VO FORMÁLNO M VZDELÁVANÍ

Formálna environmentálna výchova sa v SR sústreďuje v zariadeniach školského typu a je koordinovaná Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR (MŠVVaŠ SR). Od roku 2015 je súčasťou cieľov, výkonových i obsahových štandardov inovovaného štátneho vzdelávacieho programu (IŠVP), v ktorom je v príslušných stupňoch (od predprimárneho vzdelávania – ISCED 0 až po vyššie sekundárne vzdelávanie – ISCED 3) definovaná ako prierezová téma spadajúca pod príslušné vzdelávacie oblasti. Na základe IŠVP je možné environmentálnu výchovu realizovať ako súčasť učebného obsahu vyučovacích predmetov, prostredníctvom samostatných projektov, seminárov, vyučovacích blokov alebo formou samostatného vyučovacieho predmetu z rámca voliteľných hodín.

V roku 2021 MŠVVaŠ SR začalo s prácami na kurikulárnej reforme základného vzdelávania, ktorá sa dotkne aj oblasti environmentálnej výchovy. Témy súvisiace s environmentálnou výchovou tak budú povinnou súčasťou vzdelávania. Environmentálne témy budú zahrnuté vo vzdelávacích oblastiach Človek a spoločnosť a Človek a príroda, teda presnejšie predmetov geografia, občianska náuka, chémia a biológia.

MŠVVaŠ SR taktiež zabezpečuje podporu environmentálnej výchovy pomocou rozvojového projektu Enviroprojekt zameraného na financovanie školských, regionálnych alebo národných projektov environmentálnej výchovy na základných a stredných školách. V roku 2021 sa o podporu

z Enviroprojektu uchádzalo 396 projektov s požiadavkou 749 204 € na ich realizáciu. Z podaných projektov Medzirezortná komisia pre výber, hodnotenie a finančnú podporu environmentálnych projektov MŠVVaŠ SR vybrala 27 projektov na pridelenie účelových finančných prostriedkov v celkovej sume 50 000 eur.

Na príprave pracovníkov pre environmentálnu výchovu sa podieľajú viaceré prírodovedecké fakulty slovenských univerzít formou študijných programov učiteľstva v kombinácii. Možnosť študovať učiteľstvo ekológie v kombinácii umožňujú **Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre a Prešovská univerzita v Prešove**. Študijný program učiteľstvo environmentalistiky v kombinácii zas ponúka Prírodovedecká fakulta **Univerzity Komenského v Bratislave**.

V roku 2021 bola vydaná diskusná štúdia s názvom „Čo vás v tej škole učia“, ktorá je spoločnou publikáciou Inštitútu environmentálnej politiky MŽP SR a Inštitútu vzdelávacej politiky MŠVVaŠ SR. Štúdia sa venovala analýze a stavu zavádzania environmentálnej výchovy (EV) ako prierezovej témy do vyučovacieho procesu. Vyplývajú z nej nasledujúce zistenia:

- Pri zavádzaní EV do vyučovacieho procesu chýba medzipredmetový prístup, ktorý je nevyhnutný pre lepšie pochopenie komplexných ekonomických, sociálnych a environmentálnych súvislostí.

- Vláda by mala prijať komplexnú stratégiu, ktorá zaručí skvalitnenie environmentálnej výchovy vo formálnom vzdelávaní.
- Hodnotenie účinnosti vzdelávacej politiky a nastavenie opatrení by sa malo robiť na základe nových dát získaných plošným výskumom.
- Vzdelávací systém sa musí viac zameriavať na vedenie žiakov ku kritickému mysleniu a analýze zložitých problémov.

- Zásadné zmeny musia nastať aj vo vysokoškolskej príprave budúcich učiteľov, nutné je aj rozšírenie možnosti ďalšieho vzdelávania, ako aj motivačné prostredie pre koordinátorov environmentálnej výchovy.

Do realizácie formálnej environmentálnej výchovy negatívne zasiahla pandémia ochorenia COVID-19, ktorá v roku 2021 opäť obmedzila výchovno-vzdelávací proces.

ENVIRONMENTÁLNA VÝCHOVA V NEFORMÁLNO M VZDELÁVANÍ

Neformálna environmentálna výchova, vzdelávanie a osвета (EVVO) v SR je realizovaná štátnymi aj mimovládnymi organizáciami.

Pracovná skupina pre vytvorenie funkčného systému EVVO v SR, koordinovaná SAŽP a pozostávajúca zo zástupcov štátnych, neziskových organizácií a samospráv, pokračovala v roku 2021 na tvorbe **systému certifikácie pre poskytovateľov EVVO v SR**. Konkrétne, zadefinovala vstupné podmienky a kritériá kvality pre oblasti: Riadenie, Pracovníci EVVO, Ponuka EVVO, Prevádzka organizácie.

V rámci uvedenej pracovnej skupiny pokračovali aj práce na internetovom portáli environmentálnej výchovy – **EWOBX** (www.ewobox.sk). Boli vytvorené nové filtračné nástroje pre lepšiu orientáciu užívateľov v obsahu portálu, zabezpečovala sa propagácia a rozširovanie užívateľskej základne portálu.

V SR pôsobí viacero mimovládnych organizácií ktoré sa špecializujú na environmentálnu výchovu. Niektoré organizácie s týmto zameraním zastrešuje **združenie Špirála** – celoštátna sieť organizácií venujúcich sa environmentálnej výchove a vzdelávaniu. Podmienkou členstva je poskytovanie výučbových programov s environmentálnou tematikou a splňanie Kritérií environmentálneho výučbového programu. Členmi tohto združenia sú napríklad CEA – Centrum environmentálnych aktivít, Centrum environmentálnej a etickej výchovy ŽIVICA, DAPHNE – Inštitút aplikovanej ekológie, SOSNA – Centrum trvalo udržateľných alternatív atď.

Na neformálnej EVVO sa významne podieľali aj **rezortné organizácie MŽP SR**, a to v súlade s Envirostratégiou 2030 a Rezortnou koncepciou environmentálnej výchovy, vzdelávania (RK EVVO) a osvetu do roku 2025. Jedným z cieľov RK EVVO je realizovanie a ďalší rozvoj existujúcich úspešných aktivít zameraných na EVVO. V roku 2021 sa tak opäť aktivity

realizovali v obmedzenej miere vzhľadom na situáciu so šírením ochorenia COVID-19 a z toho vyplývajúcich obmedzení. Rezortné organizácie MŽP SR sa snažili adaptovať na danú situáciu využívaním rôznych interaktívnych metód. V rámci svojich výchovno-vzdelávacích aktivít realizovali napríklad akcie a podujatia pri príležitosti významných environmentálnych dní, on-line besedy pre všetky kategórie škôl, výstavy, odborné konferencie a semináre pre rôzne cieľové skupiny. V neposlednom rade sa rezortné organizácie MŽP SR venovali edičnej, publikačnej a propagačnej činnosti, vydávaniu rôznych typov informačných, vzdelávacích a propagačných materiálov vo forme letákov, plagátov, zborníkov, periodík, odbornopopulárnych publikácií, metodických príručiek, filmov a interaktívnych CD nosičov určených rôznym cieľovým skupinám.

Medzi významné podujatia šíriace osvetu v oblasti ochrany životného prostredia patrí tiež **Európsky týždeň mobility (ETM)**, ktorý v roku 2021 pokračoval svojim 20. ročníkom na tému: „Budme zdraví, cestujme ekologicky“. Súčasťou kampane bola „Národná súťaž o cenu ETM 2021“, do ktorej bolo celkom zaregistrovaných 26 prihlášok. Hodnotené boli celkom tri kategórie: Aktivna samospráva, Efektívne trvalé opatrenie a Aktivna organizácia. Prvenstvo v kategórii Aktivna samospráva získala obec Ivanka pri Dunaji. V kategórii Efektívne trvalé opatrenie sa na prvej priečke umiestnilo mesto Trnava a v kategórii Aktivna organizácia ocenenie získala iniciatíva Ružomberkom bajkom.

Neformálne vzdelávacie aktivity finančne podporuje aj Environmentálny fond. V rámci výzvy E-1: Environmentálna výchova, vzdelávanie a osвета sa prostredníctvom podpory formou dotácie a spolufinancovania zo strany prijemcov dotácie podporili dva projekty zamerané na opravu náučných chodníkov, propagáciu územia Národného parku Muránska planina, na inováciu expozície Baníctva na Slovensku a environmentálne, rozpočtové náklady dosiahli 204 376 eur.